

Karolina Nawłatyna

*Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie**Wydział Prawa i Administracji*ORCID [0000-0002-9220-8129](https://orcid.org/0000-0002-9220-8129)

## Odpowiedzialność za usterki utworu w świetle art. 55 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Liability for defects of a work in the light of Article 55  
of the Act on Copyright and Related Rights

### Streszczenie

Artykuł stanowi analizę regulacji prawnej odpowiedzialności z tytułu usterek utworu na gruncie obowiązującej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Przedstawiono najważniejsze z merytorycznego punktu widzenia aspekty podjętego tematu, tj. zakres przedmiotowy i podmiotowy art. 55 pr. aut., pojęcie usterek w prawie autorskim, przesłanki odpowiedzialności z tytułu usterek utworu oraz treść uprawnień przysługujących zamawiającemu w przypadku dostarczenia dzieła obciążonego usterkami. Z uwagi na to, że art. 55 pr. aut. nie stanowi jedynego i pełnego unormowania zasad odpowiedzialności z tytułu wad przedmiotu umowy, należało porównać go z innymi rozwiązaniami przyjętymi w polskim systemie prawnym, dotyczącymi wad przedmiotu lub prawa. Punktem odniesienia dla podjętej w artykule analizy są przepisy dotyczące rękojmi w umowie sprzedaży oraz w umowie o dzieło, zawarte w Kodeksie cywilnym (odpowiednio: art. 556 i n. oraz 638 k.c.).

### Słowa kluczowe

prawo autorskie, umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych, utwór zamówiony, usterki, wady utworu, odpowiedzialność za usterki utworu

### Abstract

The article is an analysis of the legal regulation of liability for defects of a work on the grounds of the currently effective Act on Copyrights and Related Rights. The most important from the substantive point of view aspects of the subject matter are presented, i.e. the subject matter and scope of Article 55 of Act on Copyright and Related Rights, the concept of defects in copyright, the premises for liability for defects in the work and the content of the rights of the ordering party in case of delivery of the work burdened with defects. Due to the fact that Article 55 of the copyright does not constitute the only and full regulation of the rules of liability for defects of the subject matter of the contract, it should have been compared with other solutions adopted in the Polish legal system concerning defects of the subject matter or the law. The point of reference for the analysis undertaken in the article are the provisions on warranty in the sales contract and specific work contract, contained in the Civil Code (respectively: Article 556 et seq and Article 638 of the Civil Code).

**Keywords**

copyright law, contract on the transfer of authors's economic rights, ordered work, defects, defects of the work, liability for defective work

**1. Uwagi wprowadzające**

Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe stanowią część powszechnego prawa umów i pełnią istotną rolę w obrocie prawnym. Umowy te prowadzą do zmiany uprawnionego z tytułu autorskich praw majątkowych, co w konsekwencji powoduje, że pozycja nabywcy jest znacznie silniejsza, niż ma to miejsce choćby w przypadku umów licencyjnych. Z tych względów regulacja prawna umów przenoszących autorskie prawa majątkowe przepełniona jest ideą ochrony praw twórcy. Ochrona ta niekiedy posuwa się tak daleko, że leżąca u podstaw prawa prywatnego równowaga stron jest zachwiana, a wykładnia przepisów prawa autorskiego – zwłaszcza gdy porównuje się je z przepisami Kodeksu cywilnego<sup>1</sup> – przysparza w praktyce wielu trudności<sup>2</sup>.

Przepisy prawa autorskiego regulują szereg kwestii w sposób autonomiczny, a potrzeba sięgnięcia do przepisów Kodeksu cywilnego rodzi się tylko wtedy, gdy regulacje szczególne są niewystarczające<sup>3</sup>. W ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych<sup>4</sup> przedmiotem takiego odrębnego unormowania stała się kwestia odpowiedzialności za wady utworu. Ustawodawca, modyfikując zasady ogólne wynikające z Kodeksu cywilnego, zamieścił szczególny, prawnoautorski reżim odpowiedzialności w art. 55 pr. aut. Przepis ten reguluje w istocie trzy zagadnienia: problematykę usterek utworu, problematykę jego wad prawnych oraz kwestię przyjęcia utworu przez zamawiającego<sup>5</sup>.

<sup>1</sup> Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1025 z późn. zm.), dalej jako „Kodeks cywilny” lub „k.c.”

<sup>2</sup> M. Kępiński, [w:] J. Barta (red.), *System prawa prywatnego*, t. 13, *Prawo autorskie*, C. H. Beck, Warszawa 2017, s. 734.

<sup>3</sup> Zob. wyrok SN z dnia 18 czerwca 2003 r. (II CKN 269/01), Legalis nr 60319, w którym Sąd Najwyższy wskazał, że „jeżeli przedmiotem umowy o dzieło ma być utwór, wówczas przymiot «oznaczenia» dzieła powinien być tak skonkretyzowany, aby obowiązkiem przyjmującego zamówienie było dostarczenie zamawiającemu dzieła będącego rezultatem działalności twórczej, o indywidualnym charakterze, ustalonego w określonej przez strony postaci. Jeżeli stosunek prawny między stronami zostanie tak ukształtowany, to wówczas mają zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego, a w zakresie, w którym dzieło jest utworem – przepisy prawa autorskiego (prawa osobiste, majątkowe, ochronne itp.)”.

<sup>4</sup> Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 1231 z późn. zm.), dalej jako „ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych” lub „pr. aut.”

<sup>5</sup> Genezy art. 55 pr. aut. dopatrywać się można w art. 35 § 1 ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz. U. z 1952 r. Nr 34, poz. 234), a nawet w art. 35 ustawy z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskim (Dz. U. z 1926 r. Nr 48, poz. 286). W myśl powołanych przepisów twórca był obowiązany dostarczyć wydawcy utwór w oznaczonym czasie (w ustawie z 1926 r. – bez zwłoki) i w stanie odpowiednim. Przez „stan odpowiedni” rozumiano przydatność utworu do jego zwielokrotnienia – tak S. Ritterman, *Komentarz do ustawy o prawie autorskim*, Kraków: L. Frommer (Kraków: Druk W. L. Anczyca i Spółki), Kraków 1937, s. 213. Ponadto, uregulowania dotyczące wad przedmiotu umowy wydawniczej zawierały rozporządzenia Rady Ministrów wydane na podstawie art. 33 § 1 ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim: 1) z dnia 19 stycz-

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prezentacja i analiza wyłącznie regulacji prawnej odnoszącej się do usterek utworu, ujętej w art. 55 ust. 1 pr. aut. Zgodnie z tym przepisem „jeżeli zamówiony utwór ma usterki, zamawiający może wyznaczyć twórcy odpowiedni termin do ich usunięcia, a po jego bezskutecznym upływie może od umowy odstąpić lub żądać odpowiedniego obniżenia umówionego wynagrodzenia, chyba że usterki są wynikiem okoliczności, za które twórca nie ponosi odpowiedzialności. Twórca zachowuje w każdym razie prawo do otrzymanej części wynagrodzenia, nie wyższej niż 25% wynagrodzenia umownego”. Ustawodawca w ust. 3 dodaje, że: „Roszczenia, o których mowa w ust. 1, wygasają z chwilą przyjęcia utworu”<sup>6</sup>. Celem podjętych w niniejszym opracowaniu rozważań jest przedstawienie szczególnej, w stosunku do przepisów Kodeksu cywilnego, regulacji odpowiedzialności za usterki utworu. Jednakże z uwagi na to, że art. 55 pr. aut. nie stanowi jedynego i pełnego unormowania zasad odpowiedzialności z tytułu wad przedmiotu umowy, należało porównać go z innymi rozwiązaniami przyjętymi w polskim systemie prawnym, dotyczącymi wad przedmiotu lub prawa. Punktem odniesienia dla podjętej w artykule analizy są przepisy dotyczące rękojmi w umowie sprzedaży oraz w umowie o dzieło, zawarte w Kodeksie cywilnym (odpowiednio: art. 556 i n. oraz 638 k.c.).

## 2. Zakres przedmiotowy i podmiotowy art. 55 pr. aut.

Zakres przedmiotowy art. 55 pr. aut. budzi pewne kontrowersje. Z uwagi na to, że na gruncie tego przepisu ustawodawca posługuje się pojęciem „utworu zamówionego”, zdaniem części przedstawicieli doktryny regulacja ta odnosi się wyłącznie do umów o stworzenie i dostarczenie utworu<sup>7</sup>. Przeważający jest jednak pogląd, że przepis ten znajduje zastosowanie także do utworów już istniejących w dacie zawarcia umowy<sup>8</sup>.

---

nia 1979 r. w sprawie zasad zawierania i wykonywania umów wydawniczych o wydanie utworu w formie książkowej oraz zasad i stawek wynagradzania za te utwory (Dz. U. Nr 3, poz. 8 z późn. zm.), 2) z dnia 13 grudnia 1985 r. w sprawie zasad zawierania i wykonywania umów wydawniczych o wydanie utworów w formie książkowej oraz zasad i stawek wynagradzania za te utwory (Dz. U. z 1985 r. Nr 61, poz. 315).

<sup>6</sup> Przepis art. 55 pr. aut. obowiązuje w niezmiennym brzmieniu od chwili uchwalenia ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w 1994 r.

<sup>7</sup> Zob. T. Grzeszak, *Umowa o stworzenie utworu w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1995 nr 1, s. 8; A. Szewc, *Wynagrodzenie twórców i wykonawców w prawie autorskim i wynalazczym*, Wydawnictwo Prawnicze LEX, Sopot 1999, s. 330; R. Gola, *Prawo autorskie. Komentarz dla praktyków*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o., Gdańsk 2010, s. 160.

<sup>8</sup> M. Załucki, [w:] P. Ślęzak (red.), *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, C. H. Beck, Warszawa 2017, s. 432; P. Ślęzak, *Umowy w zakresie współczesnych sztuk wizualnych*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012, s. 287; K. Włodarska-Dziurzyńska, [w:] T. Targosz, K. Włodarska-Dziurzyńska, *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010, s. 313–315; J. Barta, R. Markiewicz, [w:] J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011, s. 377. Odnotowania wymaga, że także przeciwnicy tego poglądu zauważają konieczność stosowania tego przepisu do utworów już

*Ratio legis* tej regulacji nie było z pewnością rozróżnienie kwestii odpowiedzialności za wady utworów już istniejących i przyszłych. Słusznie podnosi się, że gdyby celem ustawodawcy było ograniczenie zakresu zastosowania art. 55 pr. aut. wyłącznie do utworów przyszłych, zostałyby to wyraźnie zaznaczone w tekście ustawy<sup>9</sup>.

Ponadto, art. 55 ust. 1 co do zasady odnosi się wyłącznie do usterek utworu (dobra niematerialnego), a nie usterek nośnika materialnego, na którym utwór został utrwalony<sup>10</sup>. Z reguły do wad nośnika odpowiednie zastosowanie będą miały przepisy o rękojmi za wady rzeczy sprzedanej<sup>11</sup>. Jednakże w przypadkach, w których utwór z samej swojej natury musi być ucieleśniony w przedmiocie materialnym (np. utwór plastyczny), wady nośnika mogą uzasadniać stosowanie art. 55 ust. 1 pr. aut. Sytuacja taka wystąpi, gdy wadliwość nośnika stanowić będzie jednocześnie wadę utworu, np. gdy twórca rzeźby posłużył się do jej stworzenia materiałami nieprawidłowej jakości czy też materiałami innymi niż uzgodnione w umowie (inny kolor, inny rodzaj materiału itp.)<sup>12</sup>.

Kolejne wątpliwości budzi dokonanie ustalenia, czy art. 55 pr. aut. dotyczy wyłącznie twórcy utworu, czy też każdego uprawnionego z tytułu autorskich praw majątkowych w chwili zawarcia umowy. Należy zauważyć, że status twórcy jest kwestią faktu – twórcą jest osoba fizyczna, która stworzyła utwór w rozumieniu art. 1 pr. aut.<sup>13</sup> Nabycie praw autorskich przez twórcę następuje *ex lege* wraz ze stworzeniem utworu i jest rezultatem nie aktu prawnego, lecz aktu realnego, określonych czynności faktycznych, psychologicznych<sup>14</sup>. Wąska interpretacja art. 55 pr. aut., zgodna z jego wykładnią językową, prowadzi do wniosku, że uregulowane w tym przepisie zasady odpowiedzialności za wady utworu odnoszą się jedynie do umów zawieranych przez rzeczywistego twórcę, czyli podmiot który stworzył określone dzieło<sup>15</sup>.

W literaturze przedmiotu wskazuje się jednak, że skoro przepisy pr. aut. nie są konsekwentne w posługiwaniu się terminem „twórca”, to przepis art. 55 obejmuje nie tylko rzeczywistego twórcę, ale także jego następcę prawnego, jak też inny pierwotny

---

istniejących w drodze analogii – tak E. Traple, *Umowy o eksploatację utworów w prawie polskim*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010, s. 120–121.

<sup>9</sup> P. Ślęzak, *op. cit.*, s. 287.

<sup>10</sup> Szerzej na temat nośnika materialnego, na którym utwór został utrwalony, zob. M. Poźniak-Niedzielska, [w:] M. Poźniak-Niedzielska M. (red.), J. Szczotka, M. Mozgawa, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz-Warszawa-Lublin 2007, s. 17–19.

<sup>11</sup> T. Targosz, [w:] D. Flisak (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 815; M. Załucki, *op. cit.*, s. 433.

<sup>12</sup> T. Targosz, *op. cit.*, s. 815; P. Ślęzak, *op. cit.*, s. 288. Odmiennie M. Załucki, *op. cit.*, s. 433, który kategorycznie stwierdza, że „w przypadku gdy utwór został utrwalony na nośniku i nośnik ten ma wady, zastosowanie znajdują przepisy o wadach rzeczy, niezależnie od rodzaju zawartej pomiędzy stronami umowy”.

<sup>13</sup> Szerzej na temat twórcy utworu zob. J. Szczotka, *Najem i użyczenie egzemplarzy utworu jako odrębne pola eksploatacji*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 209–210.

<sup>14</sup> Zob. wyrok SA w Poznaniu z dnia 7 listopada 2007 r. (I ACa 800/08), LEX nr 370747.

<sup>15</sup> K. Włodarska-Dziurzyńska, *op. cit.*, s. 317.

podmiot autorskich praw majątkowych<sup>16</sup>. Należy jednak zauważyć, że w razie wystąpienia w utworze usterek – z uwagi na ochronę integralności utworu – to w interesie i w kompetencjach twórcy leży udział w ich usunięciu. Skoro więc na gruncie art. 55 ust. 1 pr. aut. żądanie usunięcia usterek jest podstawowym uprawnieniem przysługującym nabywcy, to przepis ten należy odnosić wyłącznie do twórcy *sensu stricto*<sup>17</sup>. W konsekwencji, jeżeli zbywcą jest podmiot inny niż twórca, źródeł odpowiedzialności z tytułu wad dostarczonego utworu należy poszukiwać w przepisach właściwych dla danego typu umowy prawa cywilnego, tj. umowy sprzedaży i umowy o dzieło oraz przepisach części ogólnej prawa zobowiązań<sup>18</sup>.

### 3. Pojęcie usterki utworu w prawie autorskim

Fundamentalne znaczenie dla wykładni art. 55 ust. 1 pr. aut. ma ustalenie znaczenia pojęcia „ustereki”, gdyż termin ten nie został zdefiniowany w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W konsekwencji, w doktrynie i judykaturze zgodnie przyjmuje się, że pojęcie to należy rozumieć podobnie jak pojęcie wady fizycznej na gruncie przepisów k.c. o odpowiedzialności z tytułu rękojmi<sup>19</sup>. Stosownie zaś do przepisu art. 556<sup>1</sup> k.c. wada fizyczna polega na niezgodności rzeczy sprzedanej z umową. W szczególności rzecz sprzedana jest niezgodna z umową, jeżeli: 1) nie ma właściwości, które rzecz tego rodzaju powinna mieć ze względu na cel w umowie oznaczony albo wynikający z okoliczności lub przeznaczenia; 2) nie ma właściwości, o których istnieniu sprzedawca zapewnił kupującego, w tym przedstawiając próbkę lub wzór (jeżeli kupującym jest konsument, na równi z zapewnieniem sprzedawcy traktuje się publiczne zapewnienia producenta lub jego przedstawiciela, osoby, która wprowadza rzecz do obrotu w zakresie swojej działalności gospodarczej, oraz osoby, która przez umieszczenie na rzeczy sprzedanej swojej nazwy, znaku towarowego lub innego ozna-

---

<sup>16</sup> A. Struglik, *Odpowiedzialność licencjodawcy za wady programu (oprogramowania) komputerowego*, „Monitor Prawniczy” 2009, nr 9, s. 408; podobnie R. Golać, *op. cit.*, s. 160, który opowiada się za odpowiednim stosowaniem art. 55 pr. aut. do przypadków, w których przyjmującym zamówienie jest podmiot inny niż twórca. Z kolei J. Barta i R. Markiewicz, [w:] J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie...*, s. 378, skłaniają się ku zawężającej wykładni art. 55 pr. aut., ale dostrzegają argumenty na rzecz stanowiska, zgodnie z którym przepis ten obejmuje swym zakresem umowy o przejście autorskich praw majątkowych bez względu na to, czy zbywcą jest twórca.

<sup>17</sup> K. Włodarska-Dziurzyńska, *op. cit.*, s. 317–318. Tak też T. Targosz, *op. cit.*, s. 812; K.M. Retyk, *Odpowiedzialność za wady programu komputerowego*, „Gazeta Prawna” 1997, nr 20, s. 30.

<sup>18</sup> T. Targosz, *op. cit.*, s. 812.

<sup>19</sup> Tak m.in. M. Kępiński, *op. cit.*, s. 738–739; J. Barta, R. Markiewicz, [w:] J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie...*, s. 378; M. Poźniak-Niedzielska, *op. cit.*, s. 121; M. Załucki, *op. cit.*, s. 432; T. Targosz, *op. cit.*, s. 814; wyrok SA w Warszawie z dnia 17 listopada 2005 r. (VI ACa 372/05), Legalis nr 414230. T. Grzeszak, *op. cit.*, s. 11, słusznie zauważa, że „ustawodawca zdecydował o użyciu innej nazwy, ponieważ wydawało się sprzecznością samą w sobie mówienie o wadach fizycznych dobra niematerialnego”.

czenia odróżniającego przedstawia się jako producent); 3) nie nadaje się do celu, o którym kupujący poinformował sprzedawcę przy zawarciu umowy, a sprzedawca nie zgłosił zastrzeżenia co do takiego jej przeznaczenia; 4) została kupującemu wydana w stanie niezupełnym (art. 556<sup>1</sup> § 1 i 2 k.c.). Ponadto, ustawodawca w art. 556<sup>1</sup> § 3 k.c. dodaje, że: „Rzecz sprzedana ma wadę fizyczną także w razie nieprawidłowego jej zamontowania i uruchomienia, jeżeli czynności te zostały wykonane przez sprzedawcę lub osobę trzecią, za którą sprzedawca ponosi odpowiedzialność, albo przez kupującego, który postąpił według instrukcji otrzymanej od sprzedawcy”. W świetle powyższego – mając na względzie specyfikę przedmiotu umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych, czyli dobra niematerialnego – o usterce utworu można mówić wówczas, gdy: 1) nie spełnia on warunków określonych umową lub wynikających z przeznaczenia utworu, czy też z zapewnień twórcy; 2) utwór ma zmniejszoną użyteczność (nie jest możliwe korzystanie z utworu zgodnie z jego przeznaczeniem); 3) utwór jest niekompletny<sup>20</sup>. Wskazuje się ponadto, że usterka powinna istnieć w utworze najpóźniej w chwili jego dostarczenia<sup>21</sup>.

W odniesieniu do utworów będących wytworami ludzkiego intelektu ocena, czy zobowiązanie zostało wykonane w sposób należyty i dostarczone dzieło jest wolne od wad, przysparza wiele trudności. W sytuacji gdy przedmiotem umowy jest dzieło niepełniające cech utworu w rozumieniu prawa autorskiego, możliwe jest określenie jednoznacznych kryteriów oceny działania. Jednakże przy wytworach ludzkiego intelektu, które cechuje przecież indywidualny charakter, zakładający subiektywną wizję twórcy, trudno dokonać tak szczegółowego dookreślenia<sup>22</sup>. Usterki powinny być oceniane według kryteriów zobiektywizowanych (weryfikowalnych), w odniesieniu do zawartej przez strony umowy i dokonania wykładni zawartych w niej oświadczeń woli w świetle art. 65 k.c.<sup>23</sup> Charakter usterek będzie się różnić w zależności od rodzaju zamówionego

<sup>20</sup> Na temat interpretacji pojęcia „usterki” w prawie autorskim zob. J. Barta, R. Markiewicz, *Odpowiedzialność za usterki utworu*, „Rzeczpospolita” 17.10.1994, nr 242 (3891), s. 15; M. Załucki, *op. cit.*, s. 432; T. Targosz, *op. cit.*, s. 814–815; K. Włodarska-Dziurzyńska, *op. cit.*, s. 321–322. Szerzej na temat pojęcia „wady” dzieła na gruncie ustawy z 10.07.1952 r. o prawie autorskim zob. A. Brzozowski, *Odpowiedzialność przyjmującego zamówienie za wady dzieła*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1986, s. 82 i n.

<sup>21</sup> T. Targosz, *op. cit.*, s. 815.

<sup>22</sup> J. Barta, R. Markiewicz, *Odpowiedzialność...*, s. 15; J. Szyjewska-Bagińska, [w:] E. Ferenc-Szydełko (red.), *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, C. H. Beck, Warszawa 2016, s. 519.

<sup>23</sup> T. Targosz, *op. cit.*, s. 815; K. Włodarska-Dziurzyńska, *op. cit.*, s. 323; J. Szyjewska-Bagińska, *op. cit.*, s. 520. J. Barta, R. Markiewicz, *Odpowiedzialność...*, s. 15, zwracają uwagę na to, że od utworu zawierającego usterki należy odróżnić niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania oraz dokonanie czynu niedozwolonego pozostającego w związku z istniejącym zobowiązaniem. Niewykonaniem zobowiązania będzie np. dostarczenie dzieła innego niż zamówione, czyli gdy dzieło w sposób oczywisty odbiega od treści umowy zawartej przez strony – zob. wyrok SN z dnia 31 stycznia 1983 r. (IV CR 380/82), Legalis nr 23558; wyrok SA w Warszawie z dnia 17 listopada 2005 r. (VI ACa 372/05), Legalis nr 414230; czy też dostarczenie utworu o podwójnej objętości w porównaniu z zamówioną – zob. wyrok SN z dnia 27 maja 1958 r. (II CR 547/57), Legalis nr 11643. Z kolei nieprzydatność dzieła do umówionego celu



utworu, a także od indywidualnych uzgodnień stron. W związku z tym nie jest możliwe określenie ich zamkniętego katalogu<sup>24</sup>.

#### 4. Wina twórcy jako przesłanka odpowiedzialności za usterki utworu

Przepis art. 55 ust. 1 pr. aut. ustanawia domniemanie odpowiedzialności twórcy za usterki utworu. W razie dokonania ustalenia, że utwór obarczony jest usterkami, twórca odpowiada, chyba że wykaże, iż usterki są wynikiem okoliczności, za które odpowiedzialności nie ponosi. Prawnoautorski reżim odpowiedzialności za usterki, w odróżnieniu od kodeksowej rękojmi za wady, oparty jest na zasadzie winy. Twórca ponosić będzie odpowiedzialność za usterki wtedy, gdy można mu zarzucić niedochowanie wymaganej w danych okolicznościach staranności. Stopień winy nie ma w tym przypadku znaczenia<sup>25</sup>.

Regulacji zawartej w k.c. przyświeca cel zapewnienia nabywcy odpowiednich instrumentów ochrony bez względu na to, czy zbywcy można postawić zarzut niedochowania należytej staranności przy wykonywaniu umowy i bez względu na jego wiedzę o wadzie. Z kolei na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych szczególna ochrona zapewniona jest zbywcy – twórcy utworu<sup>26</sup>. Usterki przez niego niezawinione nie prowadzą do żadnych negatywnych skutków prawnych, ponieważ w sytuacji, gdy twórcy w danych okolicznościach nie będzie można przypisać winy, to odpowiedzialność za usterki nie powstanie. Jednakże zauważyć należy, że ciężar dowodu winy, który spoczywa na twórcy, kształtuje się analogicznie do art. 471 k.c. W konsekwencji, twórca chcąc uniknąć odpowiedzialności, musi obalić domniemanie z art. 55 ust. 1 pr. aut., czyli wykazać, że swoje obowiązki wykonywał z należyłą starannością, a usterka wystąpiła

---

kwalifikować należy jako usterkę utworu – zob. powołany wyżej wyrok SA w Warszawie z dnia 17 listopada 2005 r. (VI ACa 372/05). Jeszcze inne trudności występują w przypadkach, w których usterka miała by wynikać z występowania cech o charakterze estetycznym. W literaturze podkreśla się jednak, że w takich sytuacjach, gdy utwór „nie podoba się” zamawiającemu, nie odpowiada jego upodobaniom, nie mamy do czynienia z usterką – tak J. Szyjewska-Bagińska, *op. cit.*, s. 352; T. Targosz, *op. cit.*, s. 817–818; P. Ślęzak, *op. cit.*, s. 288–289.

<sup>24</sup> T. Targosz, *op. cit.*, s. 816–817, podzielił najczęściej występujące w praktyce usterki na: usterki „ilościowe”, usterki „merytoryczne” i usterki, których „istota wyraża się w niezgodności z zamówieniem polegającej na niedopasowaniu do szczególnych wymogów nabywcy”. Autor wskazuje przy tym, że „usterki [...] posiadają jedną cechę wspólną: ze znacznym prawdopodobieństwem można założyć, że zadanie osobom rozsądnym i mającym odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie pytania o to, czy dany utwór ma usterkę, pozwoliłoby na uzyskanie zasadniczo spójnych odpowiedzi”. Z kolei M. Kępiński, *op. cit.*, s. 739, wyróżnia usterki „merytoryczne” i usterki „techniczne”.

<sup>25</sup> Określając stopień tej staranności, należy wziąć pod uwagę okoliczności dotyczące danego twórcy (np. to, czy tworzy utwory w ramach zawodowej działalności), a także konkretnej umowy (jakiego rodzaju utworu dotyczy, jaki jest termin wykonania dzieła) – tak T. Targosz, *op. cit.*, s. 821–822. Autor wskazuje ponadto, że „wystarczające dla przyjęcia odpowiedzialności twórcy jest stwierdzenie nawet najlżejszej winy (*culpa levisima*), czyli inaczej mówiąc ustalenie, że nastąpiło choćby niewielkie odchylenie od wzorcowego modelu”.

<sup>26</sup> K. Żok, *Środki ochrony zamawiającego program komputerowy. Odpowiedzialność twórcy za usterki utworu*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 103.

z powodu okoliczności, za które nie można przypisać mu winy<sup>27</sup>. Jeżeli twórca uda się ekskulpować, utwór będzie musiał zostać przyjęty.

Takie ukształtowanie odpowiedzialności na gruncie art. 55 ust. 1 pr. aut. należy uznać za trafne, wynika ono bowiem ze specyfiki dóbr niematerialnych. Przedmiot świadczenia – utwór zamówiony nie cechuje się takim stopniem pewności uzyskania rezultatu, jak typowy przedmiot o dzieło z k.c. Jak już wspomniano, trudno jest obiektywnie i jednoznacznie ustalić, czy jest on obarczony usterką. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że w tym przypadku konstrukcja odpowiedzialności oderwanej od winy byłaby zbyt surowa<sup>28</sup>.

## 5. Treść uprawnień przysługujących nabywcy autorskich praw majątkowych w przypadku usterek utworu

Zgodnie z art. 55 ust. 1 pr. aut., jeżeli zamówiony utwór ma usterki, zamawiający może wyznaczyć twórcy odpowiedni termin do ich usunięcia, a po jego bezskutecznym upływie może od umowy odstąpić lub żądać odpowiedniego obniżenia umówionego wynagrodzenia, chyba że usterki są wynikiem okoliczności, za które twórca nie ponosi odpowiedzialności. Uprawnienia przyznane zamawiającemu na gruncie prawa autorskiego są sekwencyjne – bez wezwania twórcy do usunięcia usterek zamawiający nie będzie mógł żądać obniżenia ceny, ani odstąpić od umowy<sup>29</sup>. Taki kształt regulacji należy ocenić pozytywnie, gdyż pozwala on utrzymać stosunek prawny między stronami i doprowadzić do wykonania zobowiązania<sup>30</sup>. Należy też zauważyć, że art. 55 ust. 1 pr. aut. nie wprowadza żadnej gradacji wad, tak jak ma to miejsce w art. 560 § 4 k.c., zgodnie z którym kupujący nie może odstąpić od umowy, jeżeli wada jest nieistotna<sup>31</sup>. Inną różnicą jest to, że katalog uprawnień zamawiającego na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych jest węższy od regulacji kodeksowej, jednakże wynika to znów ze specyfiki przedmiotu świadczenia, jakim jest dobro niematerialne.

Na zamawiającym nie ciąży obowiązek dokładnej identyfikacji czy wyjaśnienia usterki, jednakże wskazuje się, że wezwanie powinno określać, jakich usterek dotyczy<sup>32</sup>.

<sup>27</sup> Dla przykładu wskazać można, że jeszcze na gruncie ustawy z dnia 29 marca 1926 r. Sąd Najwyższy uznał, iż w sytuacji gdy zamawiający miał wgląd w powieść i zaaprobował ją jako nadającą się do druku, to o wadliwości dzieła nie może być mowy – zob. wyrok SN z dnia 17 marca 1933 r. (III C 225/32), OSN 1933, poz. 23, s. 10.

<sup>28</sup> M. Kępiński, *op. cit.*, s. 738.

<sup>29</sup> T. Targosz, *op. cit.*, s. 822.

<sup>30</sup> K. Włodarska-Dziurzyńska, *op. cit.*, s. 330 i n.

<sup>31</sup> Zdaniem J. Szyjewskiej-Bagińskiej, *op. cit.*, s. 523, brak rozróżnienia usterek może w konsekwencji powodować trudności w określeniu „odpowiedniego” terminu na usunięcie wady.

<sup>32</sup> T. Targosz, *op. cit.*, s. 823, który przykładowo wskazuje, że „jeśli [...] przedmiotem umowy jest program komputerowy, który nie realizuje danej funkcji, wystarczy wskazanie tej okoliczności. Jeśli pro-



Termin wyznaczony twórcy na usunięcie usterek musi być „odpowiedni”, czyli możliwy do spełnienia. Powinien on uwzględniać rodzaj usterek, nakład pracy potrzebny do ich usunięcia i cel umowy. Niekiedy konieczne jest wzięcie pod uwagę także innych okoliczności natury obiektywnej, np. pogody<sup>33</sup>. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu na usunięcie usterek aktywizują się kolejne uprawnienia zamawiającego wskazane w art. 55 ust. 1 pr. aut., które mogą być dochodzone alternatywnie<sup>34</sup>.

Odstąpienie od umowy będzie z pewnością korzystniejsze, jeżeli twórca nie zdołał doprowadzić utworu do stanu zgodnego z umową, a zamawiający nie jest zainteresowany taką postacią dzieła lub też w sytuacji, gdy po upływie terminu na usunięcie usterek utwór stracił dla zamawiającego znaczenie. Jeżeli jednak dzieło po dokonaniu poprawek wprawdzie nadaje się do korzystania, ale wciąż nie jest zgodne z umową – zamawiający może przyjąć dzieło i żądać odpowiedniego obniżenia umówionego wynagrodzenia<sup>35</sup>.

Odstąpienie od umowy dokonuje się przez jednostronne oświadczenie woli złożone twórcy i co do zasady skutkuje tym, że każda ze stron może żądać od drugiej zwrotu wszystkiego, co otrzymała z tytułu umowy (art. 59 pr. aut.). W każdym razie twórca zachowuje jednak prawo do otrzymanej części wynagrodzenia, nie wyższej niż 25% wynagrodzenia uzgodnionego w umowie<sup>36</sup>. Stanowi to także dolną granicę redukcji wynagrodzenia twórcy w przypadku skorzystania przez zamawiającego z prawa żądania obniżenia umówionego wynagrodzenia. Podkreślenia jednak wymaga, że twórcy przysługuje jedynie prawo zatrzymania części wynagrodzenia już otrzymanego, a nie roszczenie o wypłatę wynagrodzenia<sup>37</sup>.

W tym miejscu warto też odnotować, że w literaturze przedmiotu podjęto rozważania, czy art. 55 ust. 1 pr. aut. będzie miał zastosowanie tylko do umów o charakterze odpłatnym, czy swoim zakresem obejmuje on również umowy nieodpłatne<sup>38</sup>. Z całą pewnością należy stwierdzić, że art. 55 ust. 1 zd. 2 pr. aut., w którym mowa jest o obowiązku wypłaty zaliczek i prawie ich zatrzymania, będzie miał zastosowanie jedynie w przypadku umów odpłatnych. Niemniej jednak nabycie praw autorskich majątkowych pod tytułem darmym również może rodzić po stronie nabywcy prawo domagania się usunięcia usterek, ale z uwagi na to, że nie ma wówczas obowiązku zapłaty twórcy zaliczek – prawo zatrzymania wynagrodzenia nie powstanie.

---

gram w ogóle nie działa, wystarczające będzie zakomunikowanie tego faktu twórcy”.

<sup>33</sup> J. Szyjewska-Bagińska, *op. cit.*, s. 522–523.

<sup>34</sup> T. Targosz, *op. cit.*, s. 825.

<sup>35</sup> M. Kępiński, *op. cit.*, s. 739.

<sup>36</sup> J. Szyjewska-Bagińska, *op. cit.*, s. 524, wskazuje, że prawo twórcy do otrzymanej części wynagrodzenia, nie wyższej niż 25% wynagrodzenia uzgodnionego w umowie, w przypadku odstąpienia od umowy pełni funkcję podobną do odstępnego, o którym mowa w art. 396 k.c.

<sup>37</sup> M. Kępiński, *op. cit.*, s. 740.

<sup>38</sup> J. Szyjewska-Bagińska, *op. cit.*, s. 518; M. Kępiński, *op. cit.*, s. 740; P. Ślęzak, *op. cit.*, s. 286–288; K. Włodarska-Dziurzyńska, *op. cit.*, s. 313–319.

Drugie z alternatywnych uprawnień – prawo żądania obniżenia umówionego wynagrodzenia – następuje przez wystąpienie zamawiającego z roszczeniem, któremu po stronie twórcy odpowiada obowiązek wyrażenia zgody na to obniżenie. Realizacja uprawnienia zamawiającego zależna jest zatem od zgody twórcy, która dopiero później – na drodze sądowej – może zostać zastąpiona orzeczeniem sądu<sup>39</sup>. Ustalając wysokość obniżki wynagrodzenia, należy wziąć pod uwagę okoliczności danej umowy, przydatność utworu dla zamawiającego, koszty, jakie poniósł twórca, wykonując umowę, oraz koszty, które poniósł zamawiający (np. w związku z koniecznością zamówienia innego dzieła)<sup>40</sup>.

Oświadczenie zamawiającego, wzywające do usunięcia usterek, oraz odstąpienie od umowy muszą zostać złożone w terminie 6 miesięcy od dostarczenia utworu. Jest to termin zawity, po którego upływie zamawiający traci uprawnienia i uważa się, że przyjął utwór bez zastrzeżeń (art. 55 ust. 4 pr. aut.). Ponadto, niezależnie od upływu powyższego terminu, uprawnienia wskazane w art. 55 ust. 1 pr. aut. wygasają z chwilą przyjęcia utworu (art. 55 ust. 3 pr. aut.)<sup>41</sup>.

## 6. Wnioski końcowe

Przepis art. 55 ust. 1 pr. aut., odnoszący się do usterek utworu, spełnia na gruncie prawa autorskiego w zasadzie taką rolę, jaką na gruncie k.c. spełniają przepisy o rękojmi za wady fizyczne rzeczy. Podobieństwo to jest widoczne w zestawieniu z przepisami dotyczącymi odpowiedzialności sprzedawcy, który wytwarza rzecz określoną co do tożsamości (art. 561 § 2 k.c.) oraz odpowiedzialności przyjmującego zamówienie w ramach umowy o dzieło (art. 638 k.c.). Jednakże bliższa lektura wskazanych przepisów ukazuje zasadnicze różnice między obiema regulacjami.

Pozycja prawna twórcy na gruncie regulacji prawnoautorskiej kształtuje się zdecydowanie korzystniej niż w oparciu o przepisy kodeksowe. Jest tak po pierwsze ze względu na konstrukcję odpowiedzialności opartą na zasadzie winy, a po drugie – z uwagi na krótszy czas trwania uprawnień przysługujących nabywcy na wypadek usterek utworu. Uzasadnione jest to celem regulacji – art. 55 pr. aut. znajduje zastosowanie do umów zawieranych z twórcą i ma on za zadanie chronić przede wszystkim jego interesy, uwzględniając specyfikę procesu twórczego i rodzaj wytwarzanego w ramach umowy dobra. W związku z tym, że przepis ten wprowadza do prawa autorskiego regulację odpowiadającą instytucji rękojmi, to w zakresie objętym jego regulacją wyłączone jest stosowanie ogólnych zasad odpowiedzialności z Kodeksu cywilnego.

<sup>39</sup> J. Barta, R. Markiewicz, *Odpowiedzialność...*, s. 15.

<sup>40</sup> J. Szyjewska-Bagińska, *op. cit.*, s. 523–524.

<sup>41</sup> A. Karpowicz, *Autor – wydawca. Poradnik prawa autorskiego*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012, s. 194.

Uzasadnione wydaje się twierdzenie, że art. 55 ust. 1 pr. aut. ma charakter względnie obowiązujący, a więc znajdzie on zastosowanie wówczas, gdy strony – stosownie do art. 558 § 1 k.c. – nie ustalą w umowie innych zasad wzajemnej odpowiedzialności<sup>42</sup>. Wydaje się jednak, że nie dotyczy to uprawnienia, o którym mowa w zdaniu drugim art. 55 ust. 1 pr. aut., gdyż ustawodawca kategorycznie stwierdza, że twórca w każdym razie zachowuje prawo do otrzymanej części wynagrodzenia<sup>43</sup>.

Poza uprawnieniami z art. 55 ust. 1 pr. aut. zamawiający może wystąpić z żądaniem naprawienia szkody, której doznał wskutek dostarczenia przez twórcę utworu obarczonego wadami (art. 556 k.c.). Jeśli szkoda jest następstwem okoliczności, za które twórca nie ponosi odpowiedzialności, zobowiązanie do jej naprawienia sprowadza się do granic tzw. negatywnego interesu umowy (odpowiedzialność na zasadzie ryzyka). Z roszczeniem odszkodowawczym zamawiający może wystąpić samodzielnie, nie łącząc go z odstąpieniem od umowy czy żądaniem obniżenia wynagrodzenia<sup>44</sup>.

## Bibliografia

### I. Źródła

#### A) Akty prawne

Ustawa z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskim, Dz. U. z 1926 r. Nr 48, poz. 286.

Ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim, Dz.U. z 1952 r. Nr 34, poz. 234.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1025 z późn. zm.

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 1231 z późn. zm.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 stycznia 1979 r. w sprawie zasad zawierania i wykonywania umów wydawniczych o wydanie utworu w formie książkowej oraz zasad i stawek wynagradzania za te utwory, Dz. U. Nr 3, poz. 8 z późn. zm.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1985 r. w sprawie zasad zawierania i wykonywania umów wydawniczych o wydanie utworów w formie książkowej oraz zasad i stawek wynagradzania za te utwory, Dz. U. z 1985 r. Nr 61, poz. 315.

#### B) Orzecznictwo

Wyrok SN z dnia 17 marca 1933 r. (III C 225/32), OSN 1933, poz. 23, s. 10.

Wyrok SN z dnia 27 maja 1958 r. (II CR 547/57), Legalis nr 11643.

Wyrok SN z dnia 31 stycznia 1983 r. (IV CR 380/82), Legalis nr 23558.

---

<sup>42</sup> J. Barta, R. Markiewicz, *Odpowiedzialność...*, s. 15. Autorzy wskazują, że strony mogą w ten sposób określić np. późniejszy termin wygaśnięcia uprawnień wskazanych w art. 55 ust. 1 pr. aut.

<sup>43</sup> T. Grzeszak, *op. cit.*, s. 13.

<sup>44</sup> J. Barta, R. Markiewicz, *Odpowiedzialność...*, s. 15.

Wyrok SN z dnia 18 czerwca 2003 r. (II CKN 269/01), Legalis nr 60319.

Wyrok SA w Warszawie z dnia 17 listopada 2005 r. (VI ACa 372/05), Legalis nr 414230.

Wyrok SA w Poznaniu z dnia 7 listopada 2007 r. (I ACa 800/08), LEX nr 370747.

## II. Literatura

Barta J., Markiewicz R., [w:] J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011.

Barta J., Markiewicz R., *Odpowiedzialność za usterki utworu*, „Rzeczpospolita” 17.10.1994, nr 242 (3891).

Brzozowski A., *Odpowiedzialność przyjmującego zamówienie za wady dzieła*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1986.

Golat R., *Prawo autorskie. Komentarz dla praktyków*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o., Gdańsk 2010.

Grzeszak T., *Umowa o stworzenie utworu w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1995, nr 1.

Karpowicz A., *Autor – wydawca. Poradnik prawa autorskiego*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012.

Kępiński M., [w:] J. Barta (red.), *System prawa prywatnego*, t. 13, *Prawo autorskie*, C. H. Beck, Warszawa 2017.

Poźniak-Niedzielska M., [w:] M. Poźniak-Niedzielska M. (red.), J. Szczotka, M. Mozgawa, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz-Warszawa-Lublin 2007.

Retyk K.M., *Odpowiedzialność za wady programu komputerowego*, „Gazeta Prawna” 1997, nr 20.

Ritterman S., *Komentarz do ustawy o prawie autorskim*, Kraków: L. Frommer (Kraków: Druk W. L. Anczyca i Spółki), Kraków 1937.

Struglik A., *Odpowiedzialność licencjodawcy za wady programu (oprogramowania) komputerowego*, „Monitor Prawniczy” 2009, nr 9.

Szczotka J., *Najem i użyczenie egzemplarzy utworu jako odrębne pola eksploatacji*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013.

Szewe A., *Wynagrodzenie twórców i wykonawców w prawie autorskim i wynalazczym*, Wydawnictwo Prawnicze LEX, Sopot 1999.

Szyjewska-Bagińska J., [w:] E. Ferenc-Szydełko (red.), *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, C. H. Beck, Warszawa 2016.

Ślęzak P., *Umowy w zakresie współczesnych sztuk wizualnych*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012.

Targosz T., [w:] D. Flisak (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2015.

Traple E., *Umowy o eksploatację utworów w prawie polskim*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010.

Włodarska-Dziurzyńska K., [w:] T. Targosz, K. Włodarska-Dziurzyńska, *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010.

Załućki M., [w:] P. Ślęzak (red.), *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, C. H. Beck, Warszawa 2017.

Żok K., *Środki ochrony zamawiającego program komputerowy. Odpowiedzialność twórcy za usterki utworu*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2015.